

Språkets funktion 19

7-8.6.2023 Åbo Akademi

Abstraktit

Abstrakt

Vuoden 1526 ruotsinkielisen Uuden testamentin korpus Agricolan teosten kieltä koskevien tutkimusten oheisaineistoksi

Nobufumi Inaba, Turun yliopisto

Turun yliopiston Suomen ja sen sukukielten arkistossa on tekeillä vuonna 1526 painetusta ruotsinkielisestä Uudesta testamentista korpus, jonka on tarkoitus tukea Mikael Agricolan teosten kielen tutkimusta. Esitelmässäni kerron alkuperäisteoksesta ja tulevan korpuksen annotoinnista. Esitän myös annotointia varten tehdyistä selvityksistä tulokset, jotka valaisevat teoksen aiempaa käsitystä suurempaa merkitystä kieliaineistona.

Konstruktionaalisen kielitypologian perusteet

Esa Itkonen, Turun yliopisto

Croft (2022: 22-23): Konstruktio = muoto – merkitys -pari; struktuuri = **kokonaisuus**; tiettyä konstruktiota edustavat lauseet ovat sikäli **samanlaiset**, että ne koostuvat toisiaan muodoltaan ja merkitykseltään vastaavista **osista**. Croft on löytänyt sekä analogian (ks. Itkonen 2005) että osa – kokonaisuus -suhteen (ks. Itkonen 2016).

Suomen vissiin polyseemisena määrittelemättömän epäsuoran evidenssin merkitsijänä

Seppo Kittilä, Helsingin yliopisto

Esitelmässäni keskityn suomen evidentialis-modaaliseen partikkeliin vissiin. Tarkoitukseni on näyttää, että vissiin merkitsee epäsuoraa evidenssiä, jonka tarkka laatu määrittyy kontekstin mukaan. Alustavan tutkimukseni mukaan partikkelilla vissiin on neljä pääfunktioita: Päättely, oletus, päättely/oletus kuulopuheen tai toisen henkilön kokemuksen perusteella ja oletus muistin perusteella (ei konkreettista evidenssiä).

Muuttuva ja monipuolinen ruotsinsuomalaisuus

Annika Koskelainen, Åbo Akademi

Ruotsinsuomalaisuus on edelleen muutoksen alla ja se monipuolistuu yhä enemmän. Esitelmässäni annan esimerkkejä ruotsinsuomalaisuudesta 1970–80-luvulla, jota vertaillaan nykypäivään. Esimerkkejä esitetään sekä käytännön kokemusten kautta että tutkimuksen valossa. Käsite *ruotsinsuomalainen* ei ole yksiselitteinen, mistä myös keskustellaan esitelmässäni.

Miten suomenruotsin så-konstruktio eroaa ruotsinruotsista

Klaus Kurki, Turun yliopisto

Ruotsinruotsissakin tavallinen så-konstruktio (*Eventuellt så går det åt skogen*) on poikkeavan laajassa käytössä suomenruotsissa, jossa så vaikuttaa asettuvan lähes minkä tahansa lauseenaloituksen yhteyteen: (*Talkoarbete så förekommer då*). Vuoden 2022 lopussa tekemäni kyselytutkimus ilmentää, mitä hypoteeseissa esitettyjä ominaisuuksia suomenruotsin osalta aiemmin tutkimatton konstruktio seuraa. Esittelen tuloksia ja niiden keskusteluun nostamia kysymyksiä.

Språkets funktion i tvåspråkig vårdkommunikation

Enikö Marton, Helsingfors universitet

Språkbruket inom vårdkommunikation har huvudsakligen två funktioner: det säkerställer informationsutbyte och stödjer patienternas känsla av trygghet (jfr Kurhila et al., 2020). Inom vårdkommunikation mellan kommunikationsparter med olika modersmål kombineras de här två funktionerna. Intervjuerna som utfördes med patienter och vårdpersonal visar på vilket sätt andraspråksanvändning påverkar hur patienter följer behandlingsrekommendationerna.

Vertaiskeskustelun kielelliset piirteet

Saija Merke, Åbo Akademi

Tutkimus selvittää vertaiskeskustelun kielellisiä piirteitä tutkimalla ammatillisia opintopiirejä. Vertaiskeskustelut kuuluvat perinteisesti institutionaalisiin keskusteluihin. Ne ovat usein osa terapiatyöskentelyä. Aineistomme vertaiskeskustelut poikkeavat terapia-asetelmista siten, että osallistujien oletetaan kehittävä opintopiirissä ammatillista asiantuntijuutta. Toisin kuin muissa vertaiskeskustelukonteksteissa, ammatillisissa opintopiireissä vertaiset antavat eksplisiittisiä neuvoja ja ohjeita, mikä on epätyypillistä terapiakonteksteille.

Puheen mukauttamisen muodot jakäsitteet

Arto Mustajoki, Helsingin yliopisto

Puheen mukauttaminen tilanteen ja kuulijan mukaan on kaikkein tärkeimpiä keinoja taata viestin perillemeno. Tarkoitukseni on pohtia asiaan liittyvien kielitieteellisten käsitteiden välisiä eroja: recipient / audience design, accommodation, alignment, tailoring, perspective taking, theory of mind.

Matriisikielikehysmalli tarkastelun kohteena

Aleksi Mäkilähde, Helsingin yliopisto

Esitelmäni käsittelee Carol Myers-Scottonin matriisikielikehysmallia (Matrix Language Frame model), joka on yksi keskeisimpiä koodinvaihdon kielioppia kuvaavia ja selittäviä malleja. Keskityn erityisesti mallin pääperiaatteisiin, rakenteeseen ja kehitykseen. Esitän näistä asioista oman tulkintani ja pohdin eräitä mallin ongelmia sekä mahdollisia tapoja ratkaista ne.

Kansa ja kansallismielisyys

Urpo Nikanne, Åbo Akademi

Tarkastelen sanan *kansa* käyttöä Suomen hallitusohjelmissa vuosina 1917–1937. (Aineisto on julkisesti valtioneuvoston verkkosivuilla: <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitusohjelmat>.) Analysoin, mitä sana *kansa* nimenomaan näissä teksteissä merkitsee ja liitän sanan käytön kielelliseen, historialliseen ja poliittiseen kontekstiin. Itsenäisen Suomen kahteen ensimmäiseen vuosikymmeneen sisältyvät sekä itsenäistyminen, sisällissota että Lapuan liike. Hallituksiakin ehti kahdessakymmenessä vuodessa aloittaa 22.

Visuaalisen stimuluksen kontrolloinnista

Anneli Pajunen, Tampereen yliopisto

Kun visuaalisella stimuluksella elisitoidaan kielellistä aineistoa, näyttään usein ajattelevan, että stimulussetti tuottaa vertailukelpoisen aineiston ikään kuin kuva tai video muuttuisi muuttuja kerrallaan ja kielentäjät reagoisivat aina vain tähän yhteen muuttujaan. Vertailussa on ollut niin kieliä kuin eri kielenkäyttäjärhymiä. Pohdin esitelmässäni kahden eri stimulustyyppin avulla tätä näkemystä.

Leksikaalisista kategorioista leksikografian ja kieliteknologian näkökulmasta

Geda Paulsen, Uppsalan yliopisto / Eesti keele instituut

Ene Vainik, Eesti keele instituut

Maria Tuulik, Eesti keele instituut

Ahti Lohk, Tallinna tehnikaülikool

Nykykielen sanastoa kuvaavaa sanakirjaa on jatkuvasti päivitettävä kielenkäytössä tapahtuvien muutosten vuoksi. Leksikografian tehtäviin kuuluu ajantasaisten korpusten tarkkailu neologismien varalta, mutta on tärkeää seurata myös jo olemassaolevissa sanoissa ja sanamuodoissa tapahtuvia kieliopillistumis- ja leksikaalistumisprosesseja. Esitelmässäni tarkastelen sanaluokkien roolia viron leksikografiassa ja etsin kieliteknologisia keinoja sanastossa tapahtuvan dynamiikan havaitsemiseksi.

Itselle suunnattu puhe osana keskusteluvuorovaikutusta

Karita Suomalainen, Åbo Akademi

Esitelmäni käsittelee itselle puhumista osana kahden tai useamman henkilön välisiä keskusteluita. Analysoin tapauksia, joissa puhuja tuottaa itselleen suunnatun, yksikön 2. persoonassa olevan vuoron. Tarkastelen, mitä keskustelussa tällaisten vuorojen myötä tapahtuu ja mitä tehtäviä vuoroilla on meneillään olevassa vuorovaikutustilanteessa. Lisäksi pohdin ilmiön olemusta dialogistisen kielitieteen (Linell 2009) näkökulmasta.

Deiktiset verbit liiketypologian marginaalissa

Emilia Tuuri, Tampereen yliopisto

Liikeilmausten typologia on ollut väylän ja tavan typologiaa, vaikka esimerkiksi deiksistä ilmaistaan liikeilmauksissa tiheästi. Tarkastelen deiktisten verbien asemaa kirjallisuudessa sekä elisitaatioaineistoissa eritellen deiksikseen liittyviä määrittelykysymyksiä: Onko deiksis osa väylää vai oma kategoriansa? Ilmaisevatko deiktiset verbit ylipäättään deiksistä vai vain geneeristä liikettä? Voiko deiktisyyttä liittyä ilmaukseen, jossa staattinen tilanne kielennetään liikkeenä?

Suomen kielen potentiaali – ei sittenkään modus?

Jussi Ylikoski, Turun yliopisto

Suomen kielen potentiaalia pidetään moduksena, mutta sen tunnus *-ne-* esiintyy toisinaan ”väärissä” paikoissa: *johtuneisiko selaimesta, tänä vuonna valmistuneva lakiehdotus, sanovat muninnan alkanevan maaliskuussa, vauhtia tulee riittänemään*. Tällaiset muodosteet saavat koko potentiaalın näyttämään muulta kuin modukselta ja esitänkin, että morfeemia *-ne-* voisi pitää myös eräänlaisena johtimena.